

ÎNTREBĂRI & RĂSPUNSURI

MOȘTENIREA

1. Ce este moștenirea legală?

Moștenirea este legală în cazul în care transmiterea moștenirii are loc în temeiul legii la persoanele rămase în viață, în ordinea și în părțile determinate de lege. Moștenirea legală apare în cazul în care persoana decedată nu a lăsat testament, sau în cazul în care testamentul lăsat a fost declarat nul, sau când succesorul testamentar a decedat concomitent cu cel ce a lăsat testamentul, or dacă succesorul testamentar este nedemn.

Moștenirea legală poate coexista cu cea testamentară dacă defunctul a dispus prin testament numai de o parte a moștenirii lăstate sau dacă a dispus de întreaga masă succesorală și există moștenitori rezervatari. Aceștia din urmă dobândesc rezerva succesorală, adică partea din bunurile moștenirii la care moștenitorii rezervatari au dreptul potrivit legii, chiar împotriva voinței defunctului, deci în calitate de moștenitori legali.

2. Cine poate fi moștenitor legal?

Potrivit art. 1433 din Codul civil al RM, pot fi moștenitori, în cazul succesiunii legale, persoanele care se aflau în viață la momentul decesului celui ce a lăsat moștenirea, precum și copiii celui ce a lăsat moștenirea, concepuți în timpul vieții lui și născuți vii după decesul acestuia.

Potrivit legislației civile, au dreptul la vocație succesorală persoanele care se află într-un anumit raport cu defunctul, și anume în raport de familie sau sunt rudele lui – din căsătorie, din afara căsătoriei, din adopție și soțul supraviețuitor.

Poate veni la moștenire în calitate de moștenitor legal numai persoana care are capacitate succesorală, adică îndeplinește următoarele condiții generale ale dreptului succesoral:

- are vocație succesorală legală sau chemare la moștenire;
- nu este nedemnă;
- există la momentul deschiderii succesiunii (valabil și pentru copiii concepuți în timpul vieții și născuți vii după decesul succedatului).

Dacă moștenitorul declarat mort este în viață, la cererea acestuia instanța de judecată va anula hotărârea de declarare a morții în baza art. 53 alin. (1) din Codul civil, prin urmare, dacă nu este succesor nedemn, poate veni la moștenire.

3. Ce este vocația succesorală legală?

Vocația succesorală legală este una dintre condițiile dreptului de moștenire legală. Legea civilă nu prevede expres această condiție, ea fiind o creație a literaturii juridice care își are izvorul în prevederile legale potrivit cărora sunt chemate la moștenirea, pe care o persoană decedată a lăsat-o în urma sa, rudele defunctului și soțul supraviețuitor, cu condiția să nu existe un testament.

4. Ce este nedemnitățile succesorală?

Potrivit prevederilor art. 1434 din Codul civil, atât moștenitorii legali, cât și cei testamentari, pot fi recunoscuți nedemni și înlăturați de la moștenire pentru fapte săvârșite împotriva celui ce lasă moștenirea, confirmate prin hotărâre judecătorească.

Acțiunile persoanelor care nu au atins vârsta de 14 ani, precum și ale persoanelor declarate incapabile prin hotărâre judecătorească definitivă, nu pot fi considerate intenționate și, prin urmare, acestea nu pot fi decăzute din dreptul de a moșteni.

Părinții decăzuți din drepturile părintești care nu sunt restabiliți în aceste drepturi la momentul deschiderii succesiunii, precum și părinții (adoptatorii) și copiii maturi (inclusiv cei adoptați) care s-au eschivat cu rea-credință de la executarea obligației de întreținere a celui ce a lăsat moștenirea, dacă această circumstanță este constatată de instanța de judecată, nu pot fi succesori legali (conform alin. (2) art. 1434 din Codul civil).

5. În ce cazuri succesorul nedemn poate fi chemat la succesiune?

Succesorul nedemn poate fi chemat la moștenire, în cazul în care, după săvârșirea faptelor prevăzute de lege, a fost iertat de către cel ce lasă moștenirea. Iertarea trebuie făcută exprimând acest lucru în mod expres în testament (conform art. 1436 al Codului civil).

6. Cine și în ce termen poate să înainteze acțiunea de declarare a nedemnității?

Acțiunea privind declararea nedemnității succesorului poate fi înaintată în instanța de judecată de către orice persoană pentru care declararea nedemnității reprezintă un interes, inclusiv de creditorii celui ce a lăsat moștenirea, în termen de un an de la data deschiderii moștenirii (conform art. 1438 din Codul civil).

În cazul constatării săvârșirii unei infracțiuni, termenul în care persoana poate înainta acțiunea se va calcula de la data rămânerii definitive a sentinței de condamnare (art. 272 alin. (1) din Codul civil).

7. Ce se întâmplă dacă persoana a fost declarată succesor nedemn după ce a primit deja moștenirea?

Persoana declarată decăzută din dreptul la succesiune va trebui să restituie celorlalți moștenitori tot ceea ce a primit în calitate de succesor, inclusiv fructele produse de bunurile primite. Cota succesorală a persoanei decăzute din dreptul la succesiune se împarte egal între ceilalți moștenitori. (conform art. 1437 și 1439 din Codul civil).

Prin urmare, moștenitorul nedemn va fi obligat să restituie moștenitorilor și sumele bănești obținute din vânzarea bunurilor succesoriale.

8. Ce se întâmplă dacă un moștenitor a încercat sau a omorât persoana care a lăsat moștenirea?

Moștenitorul este exclus, prin hotărârea instanței de judecată, de la moștenirea defunctului, a cărui viață a suprimat-o.

Pedeapsa civilă a nedemnității produce efecte relative, în sensul că succesorul nedemn este exclus numai de la moștenirea celui față de care s-a făcut vinovat de faptele prevăzute de lege, nu și de la moștenirea altor rude care l-au moștenit pe defunct, în patrimoniul cărora poate regăsi, eventual, elemente ale patrimoniului celui față de care a fost nedemn. De asemenea, succesorul nedemn exclus de la moștenirea unei persoane îl poate reprezenta pe defunct, venind în locul și gradul acestuia la moștenirea unui ascendent sau colateral privilegiat în grad de rudenie mai îndepărtat. De exemplu, fiul poate urca în locul și gradul tatălui său față de care este nedemn pentru a-l moșteni pe bunicul său. În acest caz, succesorul nedemn nu exercită drepturi succesoriale proprii față de cel în raport cu care este nedemn, ci drepturi ale acestuia față de succesiunea unei alte persoane sau terț.

9. Când poate fi moștenitor copilul născut după decesul tatălui?

Cu toate că existența persoanei fizice începe din ziua nașterii, Codul civil recunoaște existența copilului din ziua concepției cu singura condiție de a se naște viu (art. 18, alin. (3) din Codul civil). Pentru a moșteni, persoana trebuie, în mod obligatoriu, să existe în momentul deschiderii succesiunii. Potrivit art. 57, alin. (1) din Codul familiei, copilul este proprietar al bunurilor moștenite.

Dacă moștenitorul este conceput, dar încă nu s-a născut, împărțirea moștenirii se va face doar după nașterea lui și după primirea certificatului de moștenitor, ținându-se cont de interesele acestuia. Copilul va fi reprezentat de către părinți sau, după caz, de către autoritatea tutelară. Împărțirea bunurilor între moștenitori fără a se ține cont de interesele copilului, până sau după nașterea acestuia, poate fi contestată în instanța de drept comun de către autoritatea tutelară, părinți, înfietori sau tutore.

10. Cum se stabilește data concepției copilului?

Persoana concepută la momentul deschiderii succesiunii se va considera moștenitor cu condiția că se va naște viu, indiferent de faptul că ulterior a decedat și indiferent de termenul în care s-a aflat în viață (art. 18 alin. (3) din Codul civil). Copilul născut în timp de 300 de zile din momentul decesului soțului mamei copilului are ca tată pe soțul (fostul soț) al mamei, dacă nu a fost stabilit contrariul (art. 47 alin. (3) din Codul familiei) ceea ce înseamnă că acesta indubitabil va moșteni după decesul tatălui. În cazul în care nașterea a fost prematură, se prezintă actele medicale care atestă acest fapt. Cu alte cuvinte, dacă copilul se naște în termen de 300 de zile de la data deschiderii succesiunii, este moștenitor. Deci, moștenirea va fi deschisă până la nașterea copilului, însă împărțirea acesteia va avea loc după naștere.

11. Ce drepturi succesoriale are soțul supraviețuitor?

Soțul supraviețuitor al persoanei care a decedat și nu a lăsat testament poate avea vocație succesorală dacă la data deschiderii moștenirii avea această calitate, adică căsătoria era încheiată la organul de stare civilă. Se atenționează că, potrivit art. 39 alin. (1) din Codul familiei, în cazul desfacerii căsătoriei la oficiul de stare civilă, aceasta încetează din ziua înregistrării divorțului, iar în cazul desfacerii căsătoriei pe cale judecătorească – din ziua când hotărârea instanței judecătorești a rămas definitivă. Totodată, căsătoria desfăcută pe cale judecătorească până la data de 24.04.2001 (atunci când a intrat în vigoare Codul Familiei) se consideră desfăcută de la data înregistrării divorțului la oficiul de stare civilă.

12. Ce drepturi are soțul supraviețuitor dacă vine în concurs cu copiii proprii sau cu copilul dintr-o căsătorie anterioară a persoanei decedate?

Din textul alin. (1) al art. 1500 din Codul civil, se poate desprinde regula potrivit căreia, dacă la moștenire sunt chemate două sau mai multe rude din cadrul aceleiași clase, moștenirea se va împărți în cote-părți egale. Soțul supraviețuitor, copiii proveniți din orice căsătorie, cât și cei dinafara căsătoriei, la fel și cei născuți vii după deces, precum și cei înfiați, fac parte din aceeași clasă de moștenitori, prin urmare au drepturi egale, în cazul moștenirii legale.

13. Poate moșteni soțul supraviețuitor dacă s-au despărțit de mai mult de 3 ani până la deschiderea moștenirii?

Dacă soții cu cel puțin trei ani înainte de deschiderea moștenirii s-au despărțit în fapt (nu locuiesc împreună), indiferent dacă au împărțit sau nu bunurile proprietate comună în devălmășie, soțul supraviețuitor nu poate moșteni. (conform art. 1502 din Codul civil).

14. Ce drepturi are soțul supraviețuitor dacă este declarată nulitatea căsătoriei?

Soțul supraviețuitor poate pierde calitatea de succesori dacă există motive pentru declararea nulității căsătoriei și cel ce a lăsat moștenirea până la deces a înaintat în acest sens o acțiune în instanța de judecată (art. 1503, Codul civil).

15. Ce drepturi are soțul supraviețuitor asupra bunurilor personale?

În patrimoniul succesoral nu vor intra cota-parte din bunurile proprietate comună în devălmășie ale soțului supraviețuitor, bunurile proprietate personală ale soțului supraviețuitor, inclusiv bunurile de uz personal (îmbrăcămintea, încălțămintea), cu excepția obiectelor de lux și a bijuteriilor de preț (art. 22, Codul familiei). Instanța va aprecia calitatea de bijuterie sau obiect de lux, conform valorii, destinației lor și a obiceiurilor locului.

16. Ce moștenitori au prioritate la împărțirea moștenirii?

Moștenitorii legali sunt chemați la moștenire în ordinea stabilită de art. 1500 din Codul civil. Moștenitorii de clasă posterioară sunt chemați la succesiune legală numai dacă lipsesc moștenitori din clasele precedente sau dacă aceștia nu acceptă ori refuză succesiunea. Ei sunt chemați la succesiune și în cazul în care toți moștenitorii de clasele precedente au fost decăzuți din dreptul la succesiune (art. 1501 din Codul Civil).

17. Care sunt clasele de moștenitori?

Moștenitorii legali se împart în trei clase.

Din clasa întâi fac parte:

- descendenții (fiii și fiicele celui ce a lăsat moștenirea, la fel și cei născuți vii după decesul lui, precum și cei adoptați);
- soțul supraviețuitor și
- ascendenții privilegiați (părinții, adoptatorii) celui ce a lăsat moștenirea.

Moștenitori de clasa a doua sunt:

- colateralii privilegiați (frații și surorile) și
- ascendenții ordinari (bunicii, atât din partea tatălui, cât și din partea mamei) ai celui ce a lăsat moștenirea.

Ei sunt chemați la moștenire dacă nu sunt moștenitori de clasa întâi sau dacă aceștia nu au acceptat moștenirea, sau au fost decăzuți din dreptul de a moșteni prin dispoziție testamentară, sau dacă au fost recunoscuți succesori nedemni printr-o hotărâre judecătorească.

Din clasa a treia de moștenitori fac parte:

- colateralii ordinari, adică unchii și mătușile celui ce a lăsat moștenirea.

18. Cum se împarte moștenirea între colateralii privilegiați?

De exemplu, dacă la moștenire vin trei fii ai defunctului, aceștia vor împărți moștenirea în trei părți egale, iar dacă vin doi frați ai defunctului, aceștia vor primi fiecare câte o jumătate din moștenire.

De la acest principiu există o excepție, și anume, cazul în care la moștenirea defunctului sunt chemați frați și surori care nu au aceeași părinți, situație în care împărțirea moștenirii se va face pe linii, frații consangvini (care au comun doar tatăl, mamele fiind diferite) și uterini (care au comună doar mama, tații fiind diferiți), culegând moștenirea fratelui lor decedat doar pe linia (jumătatea) părintelui comun (paternă sau maternă, după caz), pe care o împart între ei în părți egale, în funcție de numărul fraților rămași în viață în fiecare din aceste linii, numai frații buni cu defunctul (care au aceeași părinți) culegând moștenirea atât pe linie paternă, cât și maternă.

19. Cum se împarte moștenirea între ascendenții ordinari?

Ascendenții ordinari primesc moștenirea în ordinea proximității (adică a apropierii gradului de rudenie cu cel ce a lăsat moștenirea), respectiv bunicii îi înlătură pe străbunici, străbunicii pe stră-străbunici etc., dar restricțiile sunt, totuși, de ordin natural.

Astfel, ei vor veni la moștenire dacă descendenții, ascendenții privilegiați ori colateralii privilegiați nu există, nu pot moșteni sau nu doresc să moștenească. Prin urmare, în cazul în care defunctul nu a avut descendenți, părinții i-au decedat anterior, nu a avut frați sau surori, precum în cazul în care oricare dintre aceștia sunt nedemni sau renunțatori, astfel încât niciun moștenitor aparținând claselor I sau a II-a nu îndeplinește condițiile necesare pentru a moșteni, se va stabili vocația concretă la moștenire a ascendenților ordinari.

20. Care este rolul gradului de rudenie?

Dacă există moștenitori în clasa întâi care nu au renunțat la moștenire și care nu sunt nedemni, aceștia înlătură de la succesiune pe moștenitorii din clasele subsecvente.

Moștenitorii din clasa a doua vin la succesiune doar dacă nu există moștenitori din clasa întâi sau dacă aceștia sunt renunțatori sau nedemni, cei din clasa a treia – doar dacă nu sunt moștenitori din primele două clase și așa mai departe.

Când există moștenitori cu vocație succesorală din clase diferite, pentru chemarea efectivă la moștenire, esențial este criteriul ordinului clasei, dar nu cel al gradului de rudenie cu defunctul. De exemplu, nepotul de fiu al defunctului, rudă de gradul doi, moștenitor făcând parte din clasa întâi, înlătură de la moștenire pe tatăl defunctului, moștenitor din clasa a doua, deși acesta din urmă este rudă de gradul întâi.

21. Ce este reprezentarea succesorală și care sunt efectele ei?

Reprezentarea succesorală este un beneficiu al legii, datorită căruia o persoană mai îndepărtată în grad urcă în locul și în gradul părintelui său, ce nu mai este în viață la data deschiderii succesiunii, pentru a primi cota ce i s-ar cuveni acestuia, dacă s-ar fi aflat în viață. Așadar, dacă moștenitorul moare înaintea celui ce lasă moștenirea, reprezentarea se aplică în felul următor:

a) descendenților – la infinit;

b) colateralilor – până la gradul al IV-lea de rudenie inclusiv (colaterali privilegiați – nepoți de la frate și soră, strănepoți de la frate și soră; colaterali ordinari – veri primari); astfel ei culeg prin intermediul instituției reprezentării, partea din moștenire care i s-ar fi cuvenit moștenitorului decedat. Reprezentarea are drept efect punerea reprezentanților în locul și în dreptul reprezentatului, dacă nu s-a renunțat la moștenire și dacă succesorul este demn de a moșteni.

22. Ce moștenitori beneficiază de reprezentare succesorală?

Legea admite reprezentarea succesorală numai pentru două categorii de moștenitori:

- descendenților – la infinit (fii/fiice, nepoții din copii, etc, până la infinit);
- colateralilor – până la gradul al IV-lea de rudenie inclusiv (colaterali privilegiați – nepoți de la frate și soră, strănepoți de la frate și soră; colaterali ordinari – veri primari).

Din cauza naturii speciale a reprezentării, nicio altă categorie de moștenitori nu are acest drept.

Astfel, pentru ca nepoții să vină la succesiunea bunicilor lor prin reprezentarea tatălui sau a mamei lor, trebuie ca reprezentantul (adică tatăl sau mama) să fi fost decedat la data deschiderii moștenirii bunicilor. De exemplu, dacă tatăl sau mama a acceptat succesiunea părintelui său, ei sunt moștenitori în nume propriu, iar fiii îi moștenesc, de asemenea, tot în nume propriu.

23. Ce este moștenirea testamentară?

Moștenirea testamentară are prioritate față de moștenirea legală, normele celei din urmă fiind aplicabile în cazul în care persoana nu a dispus prin testament cu privire la soarta bunurilor sale. Prin reglementarea moștenirii testamentare se recunoaște dreptul fiecărei persoane de a decide soarta bunurilor sale în cazul survenirii decesului, prin manifestarea ultimei voințe (art. 1449 din Codul civil).

În privința testamentelor întocmite până la intrarea în vigoare a noului Cod civil, se aplică regulile cu privire la valabilitatea testamentului și a actelor juridice în vigoare la data întocmirii testamentului. Astfel, în cazul unui litigiu cu privire la valabilitatea testamentului, întocmit până la 12.06.2003, se vor aplica prevederile cu privire la valabilitatea testamentelor și a actelor juridice, care au fost stabilite prin Codul civil din 1964.

Dat fiind faptul că legea anterioară recunoștea doar testamentul autentic și testamentul asimilat celui autentic, testamentele întocmite până la 12.06.2003 în altă formă decât autentică sau asimilată celei autentice, adică olograf sau mistic, nu au valoare juridică.

24. Ce fel de testamente sunt prevăzute de lege?

Conform art. 1449 al Codului civil, testamentul este un act juridic solemn (pentru a cărui încheiere valabilă trebuie respectată condiția de formă impusă de lege), unilateral (care ia naștere prin voința unei singure părți; irevocabil și personal, prin care testatorul dispune cu

titlu gratuit (o persoană transmite alteia un folos patrimonial, fără a urmări obținerea unui folos în schimb), pentru momentul încetării sale din viață, de toate bunurile sale sau de o parte din ele. Testamentul este un act pentru cauză de moarte și își produce efectele juridice din momentul decesului testatorului.

Potrivit art. 1458 al Codului civil, testamentul poate fi întocmit doar în una din următoarele forme:

- olograf – scris în întregime personal, datat și semnat de testator;
- autentic – autentificat notarial, precum și asimilat cu cel autentificat notarial;
- mistic – scris în întregime, datat și semnat de testator, strâns și sigilat și apoi prezentat notarului, care aplică inscripția de autentificare pe plic și îl semnează împreună cu testatorul.

Prin lege sunt permise și alte forme de testamente, asimilate celor autentice semnate de: medicul principal, șeful, adjuncții lor în probleme medicale, medicul de serviciu al spitalului, al unei alte instituții medicale, al sanatoriului, directorul sau medicul principal al azilului pentru invalizi și bătrâni, dacă testatorul se tratează sau locuiește într-o astfel de instituție; șeful expedițiilor de explorări, expedițiilor geografice și a altor expediții similare, dacă testatorul se află într-o astfel de expediție; căpitanul navei sau aeronavei, dacă testatorul se află pe navă sau în aeronavă; comandantul (șeful) unității, mării unități, institutului și colegiului militar, dacă la locul aflării lor nu există notar și dacă testatorul este militar sau îndeplinește serviciul în unitatea militară sau este persoană civilă sau membru al familiei acestuia; șeful instituției de privațiune de libertate dacă testatorul se află în locuri de privațiune de libertate. (art. 1459 din Codul civil).

25. Ce este testamentul autentic?

Testamentul autentic este cel autentificat de către notar, precum și asimilat cu cel autentificat notarial (adică autentificat de alte persoane care posedă acest drept).

Testamentele cetățenilor Republicii Moldova aflați în străinătate pot fi autentificate la oficiile consulare și misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în țările respective (alin. (1) art. 3 din Legea 1453/2002).

Testamentele asimilate celor autentificate notarial pot fi autentificate de persoanele prevăzute de alin. (1) art. 1459 din Codul civil, dacă testatorul se află în instituția respectivă. Testamentul asimilat celui notarial autentificat se întocmește în formă scrisă, dar poate fi redactat de către testator sau de către o terță persoană, fără afectarea ultimei voințe a persoanei care testează. Dacă testamentul nu este semnat și datat de testator, acesta este considerat nul.

Deoarece acest tip de testament este asimilat celui autentic, persoana ce-l autentifică este obligată să verifice identitatea, capacitatea de exercițiu și discernământul testatorului la momentul întocmirii. Testamentul trebuie să fie înregistrat în registrul de înregistrare a acțiunilor notariale al instanței respective, iar un exemplar al testamentului trebuie expediat cel târziu a doua zi după autentificare unuia dintre notarii din circumscripția locului întocmirii (alin. (2) art. 1459 din Cod).

26. Ce este testamentul olograf?

Testamentul olograf e scris în întregime personal, datat și semnat de testator. Sub sancțiunea nulității testamentului olograf trebuie respectate aceste trei condiții

- scrierea testamentului de către testator;
- datarea testamentului de testator;
- semnarea testamentului de (mâna) testator.

Limba utilizată va fi una din limbile pe care le posedă testatorul, indiferent de felul caracterelor folosite: de mână sau de tipar, indiferent de alfabet: latin, chirilic sau alfabetul pentru orbi etc. Suportul material poate fi: hârtie, pânză, lemn, piatră, sticlă etc., și cu orice instrument utilizat: creion, cerneală, mină, vopsea, cărbune, cretă etc. Testamentul poate fi scris pe mai multe foi, respectând condiția ca toate filele să alcătuiască un singur testament, pentru a nu provoca îndoieli în privința integrității acestuia. Nu este admisă dactilografierea testamentului. Datarea testamentului olograf cuprinde: anul, luna și ziua întocmirii lui. Din punctul de vedere al calității semnăturii, aceasta poate fi executată în diferite modalități, important fiind ca aceasta să permită identificarea autorului.

27. Ce este testamentul mistic?

Testamentul mistic (sau secret) este scris în întregime, datat și semnat de testator, strâns și sigilat și apoi prezentat notarului, care aplică girul de autentificare pe plic și îl semnează împreună cu testatorul. Testatorul poate întocmi testamentul mistic (secret), fără a permite altor persoane, inclusiv notarului, de a face cunoștință cu conținutul acestuia. Strângerea și sigilarea testamentului are drept scop asigurarea secretului testamentar și face imposibilă deschiderea plicului și substituirea testamentului cu alte testamente sau hârtii. Prin sigilare se înțelege lipirea plicului, astfel încât să nu poată fi deschis decât prin distrugerea lui. Dacă testatorul nu se poate prezenta la biroul notarial, testamentul mistic, la solicitarea testatorului, poate fi autentificat la locul indicat de el (Art.38 din Legea nr. 1453/2002). Deoarece, legislatorul nu reglementează că testamentul mistic rămîne la păstrare la biroul notarial, după efectuarea înscripției de autentificare, el va fi restituit testatorului. Însă, testatorul poate transmite testamentul mistic spre păstrare, persoanelor care desfășoară activitate notarială, în ordinea stabilită de Art.77 din Legea nr. 1453/2002). Testamentul mistic ca și cel olograf trebuie prezentat notarului după decesul testatorului la locul deschiderii moștenirii. În cazul deteriorării plicului sigilat, testamentul va fi valabil, dacă va întruni condițiile testamentului olograf.

28. Ce acte sunt necesare la autentificarea unui testament?

- a) Actul de identitate al persoanei care lasă testamentul;
- b) Datele de identificare ale persoanei în favoarea căreia testatorul lasă testamentul;
- c) La autentificarea testamentelor nu se cere testatorului să prezinte dovezi pentru confirmarea dreptului lui de proprietate asupra bunurilor testate.

29. Cine poate transmite prin testament averea sa?

Persoana care transmite prin testament averea sa se numește testator.

La momentul întocmirii testamentului, testatorul este în viață și are dreptul de a hotărî soarta bunurilor de care dispune prin testament. Momentul decesului pune capăt acestui drept și produce efecte juridice în favoarea celui care moștenește.

30. Cine posedă capacitatea de a încheia testamente?

Pentru a avea calitatea de testator, persoana trebuie să dispună de capacitatea de exercițiu deplină (art. 1449 alin. (2) din Codul civil al RM, art. 52 din Legea 1453/2002).

Minorul care a atins vârsta de 16 ani poate avea calitatea de testator, doar dacă a dobândit capacitatea deplină de exercițiu prin căsătorie sau i-a fost atribuită prin hotărîre a autorității tutelare, cu acordul ambilor părinți, adoptatorilor sau curatorului, iar în lipsa unui astfel de acord, prin hotărîre judecătorească. (alin. (2) și (3) art. 20 din Codul civil al RM).

31. Cine nu poate întocmi un testament?

Nu se permite întocmirea testamentului de către persoana care nu are capacitate de exercițiu deplină. (art. 1449, alin. (2) din Codul civil al RM). Nu se permite întocmirea testamentului prin reprezentant.

Persoana în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară printr-o hotărîre judecătorească (tutela, curatela sau ocrotirea provizorie, după caz, instituite în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, care nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința; art. 24 din Codul civil al RM), nu poate dispune prin testament.

32. Ce se întâmplă cu un testament întocmit de o persoană incapabilă?

Două sau mai multe persoane (testatori) nu pot întocmi un testament comun. Testamentul este un act personal. Testamentul întocmit de un minor sau de o persoană asupra căreia a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară (sub forma curatelei, a ocrotirii provizorii sau a tutelei) va fi declarat nul de către instanța de judecată.

33. Cine are dreptul să semneze testamentul?

Potrivit art. 1459 și art. 1462 al Codului civil al RM, dacă testatorul, din cauza unor defecte fizice, a unei boli sau din alte motive, nu poate semna cu propria mână testamentul, atunci la rugămintea lui îl poate semna un alt cetățean cu capacitate de exercițiu, cu indicarea cauzelor, de ce testatorul nu a putut să semneze. Acest lucru va avea loc în prezența notarului sau a unei persoane cu funcție de răspundere, care are dreptul de a autentifica testamentul și a cel puțin doi martori. Nu pot fi martori testamentari persoanele care nu au atins majoratul, cele lipsite de

capacitate de exercițiu, moștenitorii testamentari și rudele lor pe linie ascendentă și descendentă, surorile, frații, soțul (soția) și legatarul.

Moștenitorul indicat în testament nu este în drept să semneze în locul testatorului (art. 44, alin. (3) al Legii 1453/2002).

Nu se permite semnarea și autentificarea testamentului pentru altă persoană în baza unei procuri (art. 242, alin. (5) și art. 1449, alin. (3) din Codul civil al RM).

34. Care sunt condițiile obligatorii la întocmirea unui testament?

Pentru ca testamentul să fie valabil, acesta trebuie să întrunească condițiile de fond și de formă cerute de lege.

Condițiile de fond presupun ca:

- testatorul să aibă capacitatea de a dispune de bunurile sale,
- manifestarea de voință să nu fi fost afectată de vreun viciu de consimțământ și
- voința testatorului să fie fundamentată pe o cauză valabilă, morală și licită.

Condițiile de formă sunt:

- generale (comune tuturor testamentelor), precum și
- speciale pentru fiecare tip de testament.

Reclamantul (moștenitorii legali și testamentari, dar și creditorii defunctului) poate solicita anularea (nulitatea relativă) sau constatarea nulității absolute a testamentului, când testamentul sau o dispoziție testamentară încalcă cel puțin o condiție de validitate (de fond sau de formă) prevăzută de lege.

Dacă testamentul nu este întocmit conform condițiilor speciale de validitate prevăzute pentru o anumită formă legală, acesta se va putea considera valid dacă va întruni condițiile unei alte forme de testament. De exemplu, indiferent dacă testamentul va întruni condițiile unui testament autentic, olograf sau mistic, va avea aceeași forță juridică.

În cazul în care se solicită declararea nulității testamentului pe motiv că testamentul nu a fost semnat de către testator, instanța de judecată va dispune efectuarea unei expertize grafologice, având ca material de comparație actele existente la dosar, în privința cărora se cunoaște cu certitudine că au fost semnate de către persoana decedată.

În cazul în care la întocmirea testamentului este obligatorie prezența martorilor, lipsa lor atrage nulitatea absolută a testamentului. Nerespectarea condițiilor generale și/sau speciale de formă prevăzute pentru diferite feluri de testamente se sancționează cu nulitatea absolută. Orice persoană interesată poate solicita instanței de judecată constatarea nulității absolute a testamentului.

35. Cine poate înainta acțiunea privind declararea nulității testamentului?

Acțiunea privind declararea nulității testamentului poate fi înaintată în instanța de drept comun de către moștenitorii legali, inclusiv rezervarii, moștenitorii testamentari, legatari, persoanele ale căror bunuri au fost testate, alte persoane cărora li s-au lezat drepturile patrimoniale prin întocmirea testamentului.

Calitatea de pârâți în aceste litigii o au persoanele în favoarea cărora a fost întocmit testamentul.

36. În ce termen poate fi înaintată acțiunea?

Persoana care are interes justificat de declarare a nulității testamentului, poate depune cerere în instanța de judecată, potrivit art. 1474 alin. (1) din Codul civil al RM, în termen de un an de la data deschiderii moștenirii.

Acțiunea privind declararea nulității testamentului pe motiv că a fost testat bunul altuia, fiind de fapt o acțiune de revendicare (constituie principalul mijloc de apărare a dreptului de proprietate privată), poate fi înaintată în termenul general de prescripție, adică de trei ani (art. 1474 alin. (2) din Codul civil).

37. Cine poate fi moștenitor testamentar?

Potrivit art. 1433 al Codului civil, pot fi moștenitori în cazul succesiunii testamentare, persoanele care se aflau în viață la momentul decesului celui ce a lăsat moștenirea, precum și cele care au fost concepute în timpul vieții celui ce a lăsat moștenirea și s-au născut vii după decesul acestuia, indiferent de faptul dacă sunt rude, precum și persoanele juridice care au capacitate juridică la momentul decesului celui ce a lăsat moștenirea.

Persoana în favoarea căreia este întocmit un testament trebuie să fie determinată sau determinabilă la momentul deschiderii succesiunii. Acest lucru înseamnă că trebuie să se cunoască datele de identificare a acestei persoane. Din art. 1454 din Codul civil, rezultă că dacă testatorul prin testament nu a determinat concret persoana moștenitorului, dar a utilizat un diminutiv sau un supranume, care reflectă o anumită trăsătură a acestuia, a aspectului său exterior, psihic, a unei profesii sub care este cunoscut, testamentul este valabil.

38. Este moștenitor copilul născut în afara căsătoriei?

Copiii din afara căsătoriei au o situație juridică egală cu a celor rezultați din căsătorie, cu condiția să fie recunoscuți în mod legal de către persoana ce a lăsat moștenirea.

În cazul în care moștenitorii legali nu recunosc calitatea de moștenitor a unei persoane, atunci ea poate fi constatată printr-o hotărâre judecătorească în ordinea procedurii speciale (cap. XXIV din Codul de procedură civilă).

39. Ce drepturi își păstrează copilul înfiat?

Copiii testatorului care au fost înfiați după decesul părintelui lor de către o altă persoană nu pierd dreptul la cota succesorală, iar minorii care au fost înfiați în timpul vieții persoanei care

lasă moștenirea, pierde dreptul la moștenirea averii părintelui și a celorlalte rude ale lui, deoarece prin înfiere s-au întrerupt relațiile patrimoniale între părintele natural și copil. Părinții naturali ai celui adoptat și celelalte rude ale lui de sînge pe linie ascendentă, precum și surorile și frații lui de sînge, nu moștenesc după moartea celui adoptat sau a descendenților lui. Nu pot fi succesori legali ai copiilor lor părinții (adoptatorii) și copiii maturi (inclusiv cei adoptați) care s-au eschivat cu rea-credință de la executarea obligației de întreținere a celui ce a lăsat moștenirea dacă această circumstanță este constatată de instanța de judecată.

40. Ce efecte produce declararea nulității căsătoriei asupra copiilor?

Declararea nulității căsătoriei nu produce consecințe juridice asupra copiilor rezultați din căsătoria respectivă, iar aceștia vor fi considerați copii din căsătorie cu toate drepturile succesoriale, chiar dacă căsătoria a fost fictivă, iar ambii soți au fost de rea-credință (expresie care desemnează vinovăția sub forma intenției în săvârșirea unor fapte sau acte) la încheierea ei.

41. Ce se întâmplă dacă persoana a fost dezmoștenită?

Testatorul are dreptul de a dezmoșteni succesorii nedemni, dar acest drept este limitat doar în privința moștenitorilor de clasa I inapți de muncă, care dispun de dreptul la rezerva succesorală. Astfel, testatorul poate dezmoșteni acești moștenitori fără a atinge cota rezervei succesoriale, cel puțin $\frac{1}{2}$ cotă-parte din cota ce s-ar fi convenit fiecăruia în caz de succesiune legală stabilită prin art. 1505 din Codul civil.

Testatorul în timpul vieții poate priva moștenitorii legali de cota din rezerva succesorală, dacă există temeuri prevăzute în art. 1434 din Codul civil, adică: a comis intenționat o infracțiune sau o faptă amorală împotriva ultimei voințe, exprimate în testament, a celui ce a lăsat moștenirea, dacă aceste circumstanțe sunt constatate de instanța de judecată; a pus intenționat piedici în calea realizării ultimei voințe a celui ce a lăsat moștenirea și a contribuit astfel la chemarea sa la succesiune ori a persoanelor apropiate sau la majorarea cotei succesoriale ale tuturor acestora. Nu pot fi succesori legali ai copiilor lor părinții decăzuți din drepturile părintești care, la data deschiderii succesiunii, nu sunt restabiliți în aceste drepturi și nici părinții (adoptatorii) și copiii maturi (inclusiv cei adoptați) care s-au eschivat cu rea-credință de la executarea obligației de întreținere a celui ce a lăsat moștenirea dacă această circumstanță este constatată de instanța de judecată.

În aceste cazuri, el poate înainta în instanța de judecată o acțiune de decădere a moștenitorului legal din dreptul la cotă din rezerva succesorală (conform art. 1513 din Codul civil).

Se atenționează că persoana dezmoștenită prin dispoziție testamentară expresă nu poate deveni moștenitor legal asupra părții netestate din avere și nici asupra cotelor-părți la care au renunțat moștenitorii testamentari (alin. (2) art. 1455 din Codul civil). Testatorul poate dezmoșteni pe unul, pe câțiva sau pe toți moștenitorii legali și nu este obligat să motiveze acest fapt.

42. În ce cazuri moștenitorul testamentar poate fi schimbat?

Testatorul este în drept prin testament să substituie moștenitorul desemnat printr-un al doilea moștenitor, denumit substituit în baza temeiurilor prevăzute la art. 1451 alin. (1) din Codul civil al RM, care admit substituirea primului succesor, dacă acesta:

- a) a decedat până la deschiderea moștenirii;
- b) nu acceptă sau renunță la moștenire;
- c) este privat de dreptul la moștenire ca succesor nedemn.

43. Cum poate un minor să accepte moștenirea?

Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani încheie acte juridice cu încuviințarea părinților, adoptatorilor sau a curatorului, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu încuviințarea autorității tutelare.

Pentru copiii pînă la 14 ani, cererea de acceptare a succesiunii se depune de către părinții lor, înfietori sau tutori. Minorii în vîrstă de la 14 pînă la 16 ani depun și semnează cererea personal, însă cu acordul părinților (înfietorilor, curatorilor).

Or, Notarul refuză să deschidă procedura succesorală în cazul în care declarația de acceptare a succesiunii sau de renunțare la ea a fost depusă de o persoană incapabilă sau cu capacitate de exercițiu limitată. Însă, despre eliberarea certificatului de moștenitor pe numele minorului sau al persoanei lipsite de capacitate de exercițiu notarul informează autoritatea tutelară de pe raza domiciliului moștenitorului în scopul protecției intereselor lui patrimoniale.

44. Unde trebuie depus testamentul?

După ce notarul sau altă persoană abilitată cu dreptul de a autentifica testamentul aplică inscripția de autentificare, testamentul autentificat se restituie testatorului, iar ultimul poate să transmită testamentul spre păstrare notarului, conform art. 77 din Legea 1453/2002 cu privire la notariat.

Testamentul olograf poate fi păstrat de către testator sau transmis spre păstrare notarului. Testamentul mistic strâns într-un plic și sigilat se transmite notarului pentru aplicarea inscripției de autentificare. Testamentul mistic, la fel ca și testamentul olograf, scris de către o altă persoană sau dactilografiat este lovit de nulitate absolută, adică nu produce niciun efect. Testatorul va prezenta notarului plicul sigilat, declarând că acesta conține testamentul său datat și sigilat. Dacă declarația sa este falsă, testamentul se va considera nul.

45. Cărui notar îi aparține competența de îndeplinirea a procedurii succesoriale?

Potrivit art. 35 alin. (3) din Legea 1453/2002 cu privire la notariat, procedura succesorală notarială este de competența notarului care își desfășoară activitatea pe teritoriul unde

defunctul a avut ultimul domiciliu. De exemplu, dacă defunctul a avut ultimul domiciliu în r-l Criuleni, atunci procedura succesorală notarială este de competența notarului din r-l Criuleni (primului notar sesizat). În cazul în care pe unul și același teritoriu își desfășoară activitatea mai mulți notari, competența de îndeplinire a procedurii succesorale aparține primului notar sesizat. Notarul este obligat să verifice dacă procedura succesorală nu a fost deschisă de un alt notar din același teritoriu.

Potrivit art. 1556 al Codului civil al RM persoanele recunoscute ca moștenitori pot cere notarului de la locul deschiderii succesiunii eliberarea certificatului de moștenitor.

Conform legii, notarul are următoarele atribuții în procedura succesorală:

- deschide și administrează procedura succesorală,
- primește cereri de acceptare și de renunțare la moștenire,
- eliberează certificatul de moștenitor,
- autentifică testamente.

Notarul este obligat să respecte condițiile necesare pentru autentificarea actelor notariale, să verifice identitatea și capacitatea de exercițiu a persoanei și să aplice pe plic inscripția de autentificare, care va conține numele, prenumele, domiciliul, declarația, data și semnăturile testatorului și a notarului respectiv.

46. Ce acte notariale aferente procedurii succesorale pot îndeplini persoanele cu funcție de răspundere abilitate ale autorităților administrației publice locale?

Potrivit Legii 436/2006 privind administrația publică locală, secretarul consiliului local îndeplinește, sub autoritatea primarului, acte notariale conform Legii 1453/2002 cu privire la notariat. Potrivit art. 37 din Legea menționată, persoanele cu funcție de răspundere abilitate ale autorităților administrației publice locale iau măsuri de pază a bunurilor succesorale; au dreptul de autentificare a testamentelor.

47. Cum se modifică un testament deja întocmit?

Principiul libertății testamentare și caracterul unilateral al testamentului permit testatorului în orice moment să revoce sau să modifice testamentul. Pentru aceasta, testatorul nu trebuie să motiveze cauza unei asemenea hotărâri, nici să înștiințeze moștenitorul testamentar sau legatarul și nici să coordoneze cu ei aceste acțiuni.

Testatorul poate modifica sau revoca testamentul în orice moment:

- prin întocmirea unui nou testament, care revocă în mod direct, total sau parțial, testamentul anterior ce contravine noului testament;
- prin depunerea unei cereri la notar;
- prin distrugerea tuturor exemplarelor testamentului olograf.

Modificarea testamentului se admite prin întocmirea unui noi testament, prin care testatorul altfel stabilește cercul moștenitorilor testamentari, înalt mod dispune de bunurile sale, stabilind moștenitorilor săi alte cote-părți etc. În testamentul modificat poate fi determinată și soarta bunurilor rămase netestate.

Modificarea testamentului prin cerere, se supune regulilor de autentificare notarială a testamentelor (art.52 din Legea nr. 1453/2002).

Testatorul poate întocmi câteva testamente, toate fiind valabile (art. 1467 din Codul civil). Testamentul vechi își păstrează puterea legală, în măsura în care nu a fost modificat prin testamentul mai nou. Modificările prin cerere, de asemenea, trebuie să fie scrise, semnate și datate de către testator.

De exemplu, dacă o persoană a întocmit un testament mistic, iar apoi unul olograf, ultimul va avea putere legală, în privința bunurilor identice incluse atât în primul, cât și în al doilea testament.

48. Cum se modifică sau se anulează un testament?

Testatorul în orice moment poate să modifice sau să anuleze testamentul fără a da explicații (art. 1465 din Codul civil al RM).

Revocarea (anularea) sau modificarea testamentului se admite prin întocmirea unui nou testament, prin care testatorul stabilește și desemnează alți moștenitori sau dispune în alt mod de bunurile sale.

Testamentul întocmit ulterior lipsește de efecte juridice testamentul întocmit anterior.

Testamentul revocat nu poate fi restabilit.

Nu poate constitui motiv de anulare a testamentului faptul că s-a aflat de existența și conținutul acestuia înainte de deschiderea succesiunii.

49. Cum se calculează rezerva succesorală și cota-parte din masa succesorală?

Succesorii de clasa I (fiii și fiicele celui ce a lăsat moștenirea, la fel și cei născuți vii după decesul lui, precum și cei înfiați), soțul supraviețuitor și părinții, înfietorii celui ce a lăsat moștenirea) inapți pentru muncă au dreptul de a moșteni, independent de conținutul testamentului, cel puțin $\frac{1}{2}$ cotă-parte din cota ce s-ar fi convenit fiecăruia în caz de succesiune legală.

De exemplu, rezerva descendenților variază, în funcție de numărul acestora:

- dacă defunctul a lăsat un singur copil, rezerva acestuia este de $\frac{1}{2}$ din moștenire;
- dacă a lăsat doi copii, rezerva lor (împreună) este de $\frac{2}{3}$, iar dacă a lăsat trei sau mai mulți copii, rezerva lor colectivă este de $\frac{3}{4}$ din moștenire.

50. Ce este coticata disponibilă?

În cazul când testatorul a desemnat câțiva moștenitori, fără a indica cota-parte a fiecăruia, se consideră că toți moștenitorii desemnați dispun de cote-părți egale.

Uneori cotele-părți și sumele acestora desemnate de testator pot depăși valoarea patrimoniului succesoral. În aceste cazuri cotele-părți se micșorează proporțional cotelor care le revin moștenitorilor.

Dacă cotele-părți sunt mai mici decât patrimoniul succesoral, cotele-părți ale moștenitorilor desemnați pot fi proporțional majorate.

Dacă din câțiva moștenitori numai unuia îi este determinată cota, ceilalți moștenitori vor primi partea testată rămasă în cote-părți egale.

În cazul când toată moștenirea a fost împărțită în cote-părți, însă unui moștenitor nu i-a fost determinată cota, aceste cote-părți trebuie micșorate, astfel încât moștenitorul desemnat fără atribuirea cotei-părți să primească atât, cât a primit moștenitorul căruia i-a fost atribuită cea mai mică cotă-parte.

51. Cine are dreptul la rezerva succesorală?

Rezerva succesorală este cota obligatorie din moștenire, care constituie cel puțin 1/2 din cota pe care persoana ar fi moștenit-o în caz de moștenire conform legii. Au dreptul la rezerva succesorală:

- fiii și fiicele inapte de muncă ale persoanei decedate;
- soțul/soția, inapți de muncă, al(a) persoanei decedate, inclusiv pensionarii;
- părinții (adoptatorii), inapți de muncă, ai persoanei decedate, inclusiv pensionarii.

52. Cum are loc acceptarea moștenirii?

Atât în cazul moștenirii legale, cât și în cazul moștenirii testamentare, transmiterea bunurilor succesoriale poate avea loc din momentul deschiderii succesiunii, dar succesorul are dreptul de a alege între a accepta (art. 1516 din Codul civil) sau a renunța la moștenire (art. 1526 din Codul civil).

Un moștenitor nu poate să accepte o parte sau să renunțe doar la o parte din moștenire (art. 1527 din Codul civil). Însă, în cazul când succesorul este chemat la moștenirea mai multor cote succesoriale, el poate accepta o cotă și renunța la altă cotă (art. 1528 din Codul civil).

53. Unde are loc deschiderea moștenirii?

Procedura succesorală se deschide de către notarul la cererea oricărei persoane interesate. Moștenirea se deschide la ultimul domiciliu al defunctului. Deoarece moștenirea se deschide după deces, data deschiderii succesiunii este cea a decesului celui care a lăsat moștenirea. Dovada decesului se face cu certificatul de deces sau cu hotărârea judecătorească rămasă definitivă.

Locul deschiderii succesiunii este ultimul domiciliu al celui care a lăsat moștenirea, iar dacă locul nu este cunoscut, locul unde se află bunurile succesoriale. Dacă bunurile succesoriale se află în diferite locuri, cel al deschiderii succesiunii va fi considerat locul unde se află partea cea mai valoroasă a bunurilor imobile. Dacă nu există bunuri imobile, se consideră locul unde se află partea principală ca valoare a bunurilor mobile. (art. 1443 Cod Civil).

54. Care sunt modalitățile de acceptare a moștenirii?

Persoanele care au vocație la moștenire (moștenitorii legali și testamentari) dobândesc calitate de moștenitori prin acceptarea moștenirii (art. 1516 din Codul civil). Acceptarea moștenirii se face în mod expres sau tacit.

Acceptarea moștenirii are loc prin depunerea, în termen de 6 luni, a unei declarații la notarul de la locul deschiderii moștenirii sau prin intrarea în posesiune a patrimoniului succesoral. Dacă succesorul a intrat în posesiunea unei părți din patrimoniu se consideră că a acceptat întregul patrimoniu, oriunde s-ar afla și din ce ar consta.

Moștenitorul care a acceptat moștenirea este considerat că a acceptat-o pentru totdeauna.

55. Ce este acceptarea expresă a moștenirii?

Acceptarea este expresă atunci când un succesibil își însușește titlul sau calitatea de erede într-un act autentic sau privat. Moștenitorul trebuie să-și manifeste voința de a accepta moștenirea în formă scrisă, autenticată notarial. Succesiunea se consideră acceptată când moștenitorul depune la notarul de la locul deschiderii succesiunii o declarație de acceptare a succesiunii sau intră în posesiunea patrimoniului succesoral.

Înscrisul din care rezultă acceptarea poate fi și o simplă scrisoare în măsura în care ea are caracter juridic, este destul ca din textul și înțelesul actului, să rezulte în mod neîndoelnic că succesibilul acceptă moștenirea. Elementele din care reiese voința succesibilului de a accepta moștenirea sînt lăsate la aprecierea instanțelor judecătorești, care vor statua, în caz de litigiu, asupra chestiunii dacă un act poate fi socotit, după enunțările ce le conține, drept acceptare a moștenirii.

56. Ce este acceptarea tacită a moștenirii?

Acceptarea este tacită atunci când succesibilul face un act, pe care n-ar putea să-l facă decît în calitate de moștenitor și care lasă a se presupune neapărat și fără echivoc intențiunea sa de a accepta, săvîrșirea anumitor acte de către succesibil implică în mod logic că el acceptă moștenirea, prin faptul că el se comportă ca stăpîn și proprietar al averii succesorale.

Acceptarea moștenirii prin intrare în posesie poate fi dovedită prin probe scrise sau prin orice alt mijloc de probă, inclusiv prin proba cu martori. Drept dovadă a acceptării moștenirii prin intrare în posesia patrimoniului succesoral pot fi prezentate: certificate de la autoritățile publice locale ce confirmă că, moștenitorul, după decesul celui ce a lăsat moștenirea, s-a instalat în imobil sau a gestionat bunurile, sau a luat măsuri de pază a bunurilor succesorale; certificatul de la organele financiare despre plata impozitelor, contracte de dare în locațiune a spațiilor etc. Se consideră că moștenitorul a intrat în posesia moștenirii atunci când, prin

acțiunile sale, a luat măsuri de a păstra și gestiona bunurile succesoriale cu scopul de a le dobândi prin moștenire.

57. Ce presupune intrarea în posesie?

Prin intrarea în posesie se înțelege:

- administrarea;
- asigurarea;
- exercitarea folosinței asupra bunurilor succesoriale;
- perceperea chiriei de la locatarii care locuiesc în casa defunctului;
- achitarea cheltuielilor comunale aferente imobilului din masa succesorală;
- plata impozitelor și
- alte acte ce demonstrează intenția moștenitorului de a accepta moștenirea.

58. Care este termenul de acceptare a moștenirii?

Acțiunile de acceptare trebuie să fie săvârșite în decurs de 6 luni de la data deschiderii moștenirii. În cazul în care cei din primele clase nu acceptă moștenirea, moștenitorii din clasele posterioare trebuie să accepte moștenirea în partea rămasă din termenul stabilit pentru acceptare. Dacă această parte este mai mică de 3 luni, ea se prelungește cu 3 luni.

În cazul în care moștenitorul nu poate prezenta probe scrise sau notarul i-a refuzat eliberarea certificatului de moștenitor din insuficiență de probe, el poate înainta în judecată, în ordinea procedurii speciale, o cerere cu privire la stabilirea faptului acceptării moștenirii.

59. Cum se calculează termenul de acceptare a moștenirii?

Termenul de 6 luni, prevăzut de art. 1517 din Codul civil, în care persoana cu vocație succesorală urmează a se pronunța dacă acceptă moștenirea, nu poate fi suspendat, întrerupt sau restabilit. Totodată, termenul de acceptare a moștenirii, potrivit art. 1519 din Codul civil, poate fi prelungit cu acordul celorlalți succesori care au acceptat moștenirea, iar în cazul în care aceștia refuză să includă moștenitorul în cercul persoanelor ce au acceptat moștenirea, el poate înainta în instanța de judecată o acțiune de prelungire a termenului de acceptare a moștenirii. Reieșind din sensul art. 1519 alin. (1) din Codul civil, termenul de acceptare a succesiunii poate fi prelungit de către instanța de judecată cu cel mult 6 luni de la data când au decăzut circumstanțele de imposibilitate de acceptare a succesiunii.

În cazul în care instanța refuză prelungirea termenului de acceptare, moștenirea se transmite succesorilor care au acceptat moștenirea în termen, iar dacă ceilalți moștenitori au renunțat la moștenire, sunt decăzuți din dreptul de a moșteni sau nu sunt alți moștenitori, moștenirea devine vacantă și se transmite statului.

60. Cum are loc repunerea în termen de acceptare a succesiunii?

Moștenitorul care a omis termenul de acceptare a moștenirii nu poate fi repus în termen, însă acest termen poate fi prelungit cu cel mult 6 luni de către instanța de judecată, cu acordul celorlalți moștenitori care au acceptat moștenirea în termen. Pentru aceasta, moștenitorul se va adresa în instanța de judecată.

61. Ce se întâmplă dacă persoana nu a reușit să accepte moștenirea în termen de 6 luni?

Instanța va examina temeinicia circumstanțelor invocate în motivarea acțiunii despre prelungirea termenului de acceptare a moștenirii. Vor putea constitui circumstanțe temeinice de prelungire a termenului de acceptare a succesiunii:

- starea de invaliditate a succesorului;
- îngrijirea unui membru bolnav al familiei;
- aflarea în străinătate sau în rândul forțelor armate;
- tăinuirea faptului deschiderii succesiunii de către ceilalți moștenitori etc.

Nu constituie motive temeinice de admitere a acțiunii:

- necunoașterea dispozițiilor legale referitoare la moștenire;
- lipsa de timp pentru depunerea cererii;
- necunoașterea componenței patrimoniului succesoral și
- alte motive similare.
-

Instanța de judecată va stabili dacă moștenirea pentru care se solicită prelungirea termenului nu a fost acceptată de către alți moștenitori sau dacă nu a fost transmisă în patrimoniul statului. În dispozitivul hotărârii se va indica termenul cu care se prelungește posibilitatea de acceptare a succesiunii, ce nu poate depăși 6 luni. În acest interval, persoana îndreptățită va dispune de dreptul de a se adresa la biroul notarial pentru a accepta moștenirea și a primi certificatul de moștenitor legal sau testamentar.

Dacă moștenirea a fost acceptată de cel puțin încă un moștenitor, instanța va soluționa și litigiul cu privire la recunoașterea dreptului de proprietate și stabilirea cotei-părți, iar la cerere, patrimoniul succesoral se va partaja.

62. Ce acte sunt necesare deschiderii moștenirii și eliberării certificatului de moștenitor?

La autentificarea declarației de acceptare sau de renunțare la succesiune notarul solicită, în mod obligatoriu, prezentarea actului stării civile care confirmă faptul decesului persoanei care a lăsat moștenirea.

La eliberarea certificatului de moștenitor legal sau testamentar, notarul verifică faptul decesului celui care a lăsat moștenirea, timpul și locul deschiderii succesiunii, raporturile de rudenie, existența testamentului, compunerea masei succesoriale și costul ei. Documentele justificative vor fi prezentate de moștenitori.

Moștenitorii vor prezenta următoarele acte:

- Certificatul de deces eliberat de către organul stării civile;
- Actele care confirmă dreptul de proprietate asupra terenului și asupra construcției (certificatul de moștenitor, autorizația de construcție sau actul de predare-primire etc.);
- Extrasul din Registrul Bunurilor Imobile deținut de către Oficiul Teritorial (OT) în a cărui rază se află bunul imobil;
- Actul eliberat de către OT prin care este evaluată valoarea bunurilor imobile;
- Certificatul de la subdiviziunea Serviciului Fiscal de Stat prin care se confirmă lipsa restanțelor la bugetul de stat;
- Actele de identitate și certificatul de naștere care confirmă relațiile de rudenie;
- Certificatul de căsătorie și buletinul de identitate al soțului/soției;
- Dovada eliberată de Agenția serviciilor publice cu privire la ultimul domiciliu al defunctului;
- alte documente, după caz.

(Ordinul Ministrului Justiției nr. 95 din 28.02.2002 privind aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinirea actelor notariale și completarea registrelor notariale, pct. 27)

63. Cum are loc renunțarea la moștenire?

Moștenitorul poate renunța la moștenire în folosul altor moștenitori legali sau testamentari. Moștenitorul poate renunța la succesiune în termen de 6 luni din data deschiderii succesiunii, chiar dacă a acceptat succesiunea prin intrare în posesiune. Renunțarea la moștenire fără a indica în folosul cui se renunță echivalează cu neacceptarea moștenirii. Moștenitorul renunță la moștenire prin depunerea unei cereri la notarul de la locul deschiderii moștenirii. Nu este admisă renunțarea la moștenire în folosul unei persoane private de dreptul la moștenire sau declarate moștenitor nedemn, inclusiv conform unei dispoziții exprese din testament.

64. Care este termenul în care se poate renunța la moștenire?

Moștenitorul legal sau testamentar poate renunța la moștenire în termen de 6 luni de la data deschiderii moștenirii. Dacă moștenitorul a acceptat moștenirea prin depunerea unei cereri la notarul de la locul deschiderii moștenirii, ulterior, chiar și în interiorul termenului de 6 luni, el nu va mai putea renunța la moștenire. În cazul în care moștenirea a fost acceptată prin intrare în posesia patrimoniului succesoral, poate renunța la moștenire până la expirarea termenului de 6 luni de la data deschiderii moștenirii.

65. Care sunt efectele renunțării la moștenire?

Nu se admite renunțarea parțială la moștenire, sub condiție sau pe un anumit termen. De asemenea, nu se admite renunțarea la moștenire în folosul persoanei lipsite de dreptul la moștenire, declarate moștenitor nedemn sau exclusă de la moștenire expres printr-o dispoziție testamentară. Moștenitorul care a renunțat la moștenire prin depunerea unei asemenea cereri la notarul de la locul deschiderii moștenirii nu poate, ulterior, să accepte moștenirea.

Declarația de renunțare la succesiune după acceptarea ei este lipsită de orice efect juridic.

66. Cum are loc transmiterea moștenirii?

La moartea unei persoane, patrimoniul acesteia se transmite moștenitorilor săi legali sau testamentari. Această transmitere nu are caracter definitiv și obligatoriu. Potrivit legislației civile (art. 1516, 1526 și 1540 ale Codului civil), opțiunea succesorală constă în dreptul celui care primește moștenirea de a alege trei posibilități:

- acceptarea pură și simplă a moștenirii (răspunde și cu activul din moștenire pentru datoriile defunctului);
- renunțarea la moștenire;
- acceptarea sub beneficiul de inventar (va răspunde de pasiv în limita activului moștenit).

Deci, prin moștenire se transmite nu numai activul, dar și pasivul succesoral.

67. Care este cuprinsul activului moștenirii?

Activul moștenirii este alcătuit din totalitatea drepturilor patrimoniale ale celui care lasă moștenirea. Din activul moștenirii fac parte toate drepturile reale și de creanță, precum și bunurile la care acestea se referă.

Din patrimoniul succesoral activ fac parte: casele de locuit, apartamentele în cooperativele de locuit și cele privatizate, garajele din cooperativele de garaje, terenurile, mijloacele de transport, obiectele de uz casnic și uz personal ale defunctului, participațiunea comanditarului în societatea în comandită, partea socială în societatea cu răspundere limitată, acțiunile acționarului în societatea pe acțiuni, participațiunea membrului cooperativei, participațiunea decedatului în capitalul social al societății în nume colectiv.

Concomitent cu patrimoniul succesoral, se moștenesc:

- dreptul la depunerea cererii și primirea brevetului;
- dreptul la posesie pe viață a terenului;
- alte drepturi patrimoniale prevăzute de lege și rezultate din proprietatea intelectuală.

În componența patrimoniului succesoral nu pot fi incluse bunurile dobândite și deținute ilegal sau asupra cărora nu a fost stabilit dreptul de proprietate (exemplu: construcția neautorizată).

68. Care este cuprinsul pasivului moștenirii?

Pasivul succesoral este constituit din datoriile și sarcinile moștenirii. Potrivit art. 1540 al Codului civil, moștenitorul care a acceptat succesiunea răspunde pentru datoriile celui ce a lăsat moștenirea, în limitele valorii reale a bunurilor succesorale care au trecut la el.

Potrivit art. 1543 din Codul civil, moștenitorii sunt obligați să înștiințeze creditorii defunctului despre deschiderea moștenirii, dacă cunosc despre datoriile defunctului.

Moștenitorii vor plăti creditorilor proporțional cotei fiecăruia din activul succesoral, cu excepția situației când defunctul a dispus prin testament achitarea parțială sau totală a datoriilor de către unul dintre moștenitori (art. 1542 din Codul civil). Atunci când s-a dispus prin testament achitarea parțială a datoriilor de către unul din succesori, restul pasivului succesoral se va repartiza proporțional cotei fiecărui succesor.

69. Cine suportă cheltuielile de înmormântare a persoanei decedate?

Cheltuielile de înmormântare trebuie suportate de toți moștenitorii, în proporție cu cotele-părți ce le revin din succesiune. În lipsa de sume bănești în masa succesorală, notarul dă dispoziție de a elibera lucruri, al căror preț nu va depăși sumele cheltuielilor efectuate. Totodată, se atenționează că creanțele privind compensarea cheltuielilor utile efectuate în legătură cu ultima boală a defunctului, a cheltuielilor de înmormântare, de revendicare a bunurilor succesorale, de păstrare și gestionare a patrimoniului succesoral, precum și a cheltuielilor de remunerare a executorului testamentar sau a custodelui patrimoniului succesoral se satisfac din contul patrimoniului succesoral în mod prioritar față de celelalte creanțe, inclusiv față de cele garantate prin gaj, pînă la partajarea patrimoniului succesoral (art.1551 Cod civil).

70. Ce este legatul?

Testatorul poate acorda prin testament unei persoane avantaje patrimoniale (legat) fără a o desemna în calitate de moștenitor.

Legatul este o dispoziție testamentară prin care testatorul desemnează una sau mai multe persoane care, la decesul său, urmează să dobândească, cu titlu gratuit, întregul său patrimoniu sau o fracțiune din acesta ori anumite bunuri determinate. Desemnarea legatarului trebuie să fie făcută prin testament, în sensul că elementele necesare pentru identificarea legatarului să se regăsească în cuprinsul testamentului.

În cazul în care testatorul a instituit prin legat un drept de abitație (de locațiune) sau uz (de folosință) asupra bunurilor imobile testate altui moștenitor, dispoziția testamentară menționată trebuie să fie inclusă în certificatul de moștenitor, iar dreptul de uz sau abitație asupra imobilului urmează a fi înregistrat în registrul bunurilor imobile (art. 424 alin. (3) din Codul civil).

71. Care este deosebirea dintre certificatul de calitate de moștenitor și certificatul de moștenitor?

Dacă nu s-a făcut dovada existenței unor bunuri în patrimoniul defunctului ori determinarea acestora necesită operațiuni de durată și moștenitorii solicită să li se stabilească numai calitatea, se poate emite certificat de calitate de moștenitor.

În certificatul de calitate de moștenitor se menționează că acesta nu are valoarea unui certificat de moștenitor și că poate fi utilizat numai pentru dobîndirea actelor necesare pentru a dovedi existența bunurilor ce compun patrimoniul succesoral, urmînd ca certificatul de

moștenitor să fie eliberat ulterior. Această calitate poate fi dovedită numai în cazul acceptării în termen a moștenirii, în caz contrar moștenitorul fiind străin de moștenire prin neacceptare. (art. 1558 din Codul civil).

Certificatul de calitate de moștenitor poate fi eliberat la data acceptării moștenirii și este valabil până la eliberarea certificatului de moștenitor.

Refuzul de a elibera certificatul de calitate de moștenitor poate fi contestat în ordinea contenciosului administrativ. Pe când, certificatul de moștenitor este înscrisul oficial prin care se concretizează încheierea procedurii notariale succesoriale și prin care se constată de către notar, cu efect retroactiv de la data deschiderii succesiunii, atât calitatea de succesor legal sau testamentar a celor care prin acceptarea moștenirii și-au consolidat vocația succesorală față de persoana decedată, cât și componența masei succesoriale și întinderea drepturilor succesoriale a fiecărui moștenitor. Certificatul de moștenitor se eliberează succesorilor în baza cererii scrise depuse notarului de la locul de deschidere a succesiunii.

72. Care este procedura de obținere a certificatului de moștenitor?

Persoanele recunoscute ca moștenitori pot cere notarului de la locul deschiderii succesiunii eliberarea certificatului de moștenitor. Certificatul de moștenitor se eliberează după 6 luni din ziua deschiderii succesiunii, în orice timp.

Certificatul de moștenitor se eliberează pînă la expirarea termenului de 6 luni dacă notarul dispune de suficiente dovezi că, în afară de persoanele care solicită eliberarea certificatului, nu există alți moștenitori.

În cazul când procedura succesorală s-a deschis în termenul de acceptare a moștenirii, iar unii dintre moștenitori se adresează notarului după expirarea acestui termen, invocând că au acceptat moștenirea în termen prin intrare în posesie, notarul nu va elibera certificatul de moștenitor niciunui dintre moștenitori, dacă primii contestă acceptarea moștenirii de către ultimul. În asemenea situație, moștenitorii pot solicita, în ordinea procedurii contencioase, stabilirea faptului acceptării moștenirii prin intrare în posesie, recunoașterea cotei în patrimoniul succesoral și împărțirea patrimoniului succesoral în natură.

73. Care este termenul în care se eliberează certificatul de moștenitor?

Certificatul de moștenitor se eliberează după finalizarea procedurii succesoriale și expirării termenului de 6 luni de la data deschiderii moștenirii (art. 1557 alin. (1) din Codul civil).

Certificatul de moștenitor poate fi eliberat pînă la expirarea acestui termen, dacă notarul dispune de probe suficiente că, în afară de persoanele care solicită eliberarea certificatului de moștenitor, nu există alți moștenitori. Notarul, potrivit art. 64 alin. (5) din Legea 1453/2002 cu privire la notariat, pînă la eliberarea certificatului de moștenitor legal sau testamentar, urmează să stabilească cercul de persoane, care au dreptul la succesiune și la rezerva succesorală, prevenind moștenitorul despre răspunderea ce îi revine pentru ascunderea faptului existenței altor moștenitori.

Prin certificatul de moștenitor se concretizează calitatea de moștenitor legal sau testamentar, componența patrimoniului succesoral, cu indicarea cotelor succesoriale ale fiecărui moștenitor.

74. Care este termenul pentru introducerea acțiunii în anularea certificatului de moștenitor?

Dat fiind faptul că, după expirarea termenului de 6 luni de la data deschiderii moștenirii, certificatul de moștenitor poate fi eliberat moștenitorului oricând la cererea sa, fără acordul celorlalți moștenitori, termenul de prescripție al acțiunii în anulare a certificatului de moștenitor este de 3 ani de la data când persoana a aflat despre existența acestui certificat.

75. Ce se întâmplă dacă notarul refuză eliberarea certificatului de moștenitor?

Dacă moștenitorul legal sau testamentar a depus cerere de acceptare a moștenirii în baza art. 1516 din Codul civil, prezentând la biroul notarial actele necesare, iar notarul refuză nejustificat eliberarea certificatului de moștenitor, atunci cererea depusă împotriva acțiunilor notarului va fi examinată în ordinea [contenciosului administrativ](#).

În cazul în care succesorul a acceptat în mod tacit moștenirea, intrând în posesia patrimoniului succesoral sau a unei părți a lui, iar notarul refuză să elibereze certificatul de moștenitor din motivul neclarității dovezilor prezentate, cererea cu privire la constatarea faptului acceptării moștenirii va fi judecată de către instanță în ordinea procedurii speciale, conform dispozițiilor din [Capitolul XXIV al CPC](#).

În situațiile în care, la examinarea cererilor în ordinea procedurii speciale, apare un litigiu de drept, care ține de competența instanțelor de drept comun, instanța va dispune printr-o încheiere scoaterea cererii de pe rol și va explica părților dreptul lor de a se adresa cu o cerere de chemare în judecată în ordinea [procedurii generale](#).

76. Cum are loc împărțirea moștenirii?

Împărțirea moștenirii poate interveni numai în cazul în care defunctul a lăsat mai mulți succesori universali sau cu titlu universal. Dacă la moștenirea unei persoane vine un singur moștenitor, acesta va stăpâni în continuare bunurile succesoriale. Dacă însă la moștenire vin mai multe persoane cu vocație succesorală, patrimoniul succesoral se va transmite în indiviziune, adică dacă bunul moștenit este în indiviziune, niciunul din moștenitori nu poate înstrăina acel bun.

Potrivit art. 1564 al Codului civil, dacă prin înțelegerea tuturor moștenitorilor care acceptă moștenirea nu se stabilește altfel, averea al cărei partaj în natură va avea drept consecință pierderea sau diminuarea destinației sale economice nu se supune partajului și devine

proprietate comună pe cote-părți ideale respective. Împărțirea sau partajul moștenirii este o operațiune juridică prin care se pune capăt stării de indiviziune succesorală prin împărțirea în natură sau prin echivalent a bunurilor.

Împărțirea bunurilor succesoriale este reglementată de dispozițiile art. 1560 al Codului civil al RM, conform căruia împărțirea averii succesoriale se face prin actul moștenitorilor după primirea certificatului de moștenitor, corespunzător cu cotele-părți ce li se cuvin. Dacă nu se ajunge la o înțelegere, partajul se face pe cale judecătorească (art. 1571 al Codului civil). Moștenitorii pot conveni, prin acord scris, asupra suspendării partajului bunurilor succesoriale pe un termen nedeterminat. În cazul imobilelor, acordul trebuie încheiat în formă autentică și înscris în registrul bunurilor imobile.

77. Cum se împart terenurile agricole?

Împărțirea și înstrăinarea terenurilor (cotelor ideale) moștenite este posibilă numai după primirea certificatului de moștenitor și înregistrarea dreptului de proprietate la oficiul cadastral. Moștenitorii ar trebui îndrumați să folosească în comun terenul moștenit până vor determina care moștenitor dorește să se ocupe de agricultură, sau până vor hotărî să înstrăineze terenul unei alte persoane.

Împărțirea terenului agricol și a tehnicii agricole care se află în gospodăria țărănească se efectuează în conformitate cu prevederile art. 1565-1567 din Codul civil. Dacă proprietarul terenului agricol pe care se află gospodăria țărănească (de fermier) l-a lăsat prin testament câtorva moștenitori sau dacă nu a lăsat testament, dar există câțiva moștenitori legali, terenul agricol și tehnica agricolă pot fi împărțite între aceștia în cazul în care partea de teren repartizată fiecărui moștenitor asigură existența unei gospodării viabile.

Împărțirea se permite doar în cazul în care vreun moștenitor dorește să-și întemeieze și să administreze o gospodărie. Dacă niciunul dintre moștenitori nu dorește să întemeieze o gospodărie, terenul împreună cu gospodăria țărănească situată pe el poate fi vândut cu acordul lor, fiecare primind echivalentul în bani al cotei sale succesoriale. Dacă nu poate fi împărțit, terenul agricol trebuie oferit moștenitorului care locuiește în gospodăria țărănească și care, împreună cu cel ce a lăsat moștenirea, a condus gospodăria. Dacă un astfel de moștenitor nu există, moștenitorul dă terenul, în modul stabilit de lege, celui care dorește și poate să administreze gospodăria.

78. Concubinul poate fi moștenitor?

Dreptul Republicii Moldova nu cunoaște nicio formă de parteneriat înregistrat între persoane de sex opus sau de același sex. Partenerul poate să moștenească doar în cazul în care există un testament în acest sens.

Dacă concubina defunctului sau altă persoană care pretinde că și-a adus contribuția la dobândirea bunurilor ce constituie patrimoniul succesoral a înaintat o acțiune de ieșire din indiviziune împotriva moștenitorilor, pentru a dobândi dreptul de proprietate ce i se cuvine din masa succesorală, notarul nu este în drept să elibereze certificatul de moștenitor.

Concubinii, spre deosebire de soți, **nu au vocație reciprocă la moștenirea celuilalt**. Este vorba de moștenirea legală, deoarece **nimic nu îi împiedică să lase un testament prin care să-l instituie moștenitor pe partenerul său**.

79. Ce se întâmplă dacă unul din moștenitori a fost omis?

În cazul în care la împărțirea succesiunii nu sunt prezenți toți moștenitorii cu vocație succesorală, moștenitorul omis poate cere anularea certificatului de moștenitor. Moștenitorul omis trebuie să-și dovedească calitatea și vocația succesorală pe baza actelor de stare civilă. Dacă moștenitorul a fost omis intenționat prin acțiune ilicită sau imorală, anularea procedurii succesoriale poate fi formulată în orice moment.

80. Care sunt condițiile de respectat la împărțirea patrimoniului succesoral?

Potrivit art. 1560 din Codul civil, moștenitorii, prin acord comun, după primirea certificatului de moștenitor, pot împărți patrimoniul succesoral, cu excepția cazurilor când testatorul a stabilit modul de împărțire sau a încredințat partajarea patrimoniului succesoral unui executor testamentar.

Acordul privind partajarea moștenirii se întocmește în formă scrisă cu respectarea dispozițiilor generale cu privire la [actul juridic](#). Acordul privind partajarea bunurilor poate fi declarat nul pentru aceleași temeiuri ca și [actele juridice](#).

Împărțirea făcută fără participarea tuturor comoștenitorilor este lovită de nulitate absolută.

Dacă partajarea are ca obiect bunuri imobile, atunci înregistrarea în cadastru se efectuează în temeiul acordului întocmit între moștenitorii ce au primit certificate de moștenitor.

Necorespunderea cotelor-părți ideale, indicate în certificatul de moștenitor, cu cotele naturale indicate în acordul de partajare, nu poate constitui temei de refuz în înregistrare a drepturilor asupra imobilului obținut în urma partajării moștenirii.

Refuzul organului cadastral poate fi contestat la Agenția Relații Funciare și Cadastru, iar decizia acesteia – în [instanța de contencios administrativ](#).

81. Care este rolul instanței de judecată la partajul moștenirii?

Dacă moștenitorii nu au reușit să ajungă la o înțelegere privind împărțirea moștenirii, atunci ei pot înainta o acțiune privind partajarea moștenirii în instanța de judecată de la locul deschiderii succesiunii. Instanța de judecată poate dispune, la cererea oricărui moștenitor, împărțirea succesiunii înainte de data indicată în acord.

Instanța de judecată dispune de dreptul de a împărți bunurile ținând cont de caracterul bunurilor, de activitatea fiecărui moștenitor și de alte circumstanțe concrete (art. 1571 din Codul civil).

De exemplu, dacă comoștenitorul este coproprietar al bunului comun pe cote-părți sau în devălmășie sau s-a folosit exclusiv de acest bun, atunci el dispune primul de dreptul de a primi bunul în natură. Dacă doi moștenitori au moștenit un autocar, unul dintre ei este șofer

profesionist, iar celălalt nu posedă permis de conducere, instanța poate adjuca autocarul primului moștenitor, care este șofer profesionist și deține licență de transportare a pasagerilor. Dacă bunul poate fi împărțit în natură, însă moștenitorii nu sunt de acord cu variantele propuse de specialiști sau în actul de expertiză, atunci partajul poate fi efectuat prin tragere la sorți (art. 361 alin. (5) din Codul civil).

În cazul în care bunul este indivizibil ori nu poate fi împărțit în natură și niciunul dintre moștenitori nu are dreptul preferențial de a-l adjuca, instanța poate dispune:

- atribuirea întregului bun, în schimbul unei sulțe (sume bănești), în favoarea unui sau a mai multor comoștenitori, la cererea lor;
- vânzarea bunului în modul stabilit de coproprietari ori, în caz de neînțelegere, la licitație și distribuirea prețului către comoștenitori proporțional cotei-părți a fiecăruia dintre ei (art. 361 alin. (1) din Codul civil).

82. Cum se calculează taxa de stat?

În acțiunile de partaj, instanțele judecătorești vor calcula taxa de stat ținând cont de valoarea totală a masei succesorală și va dispune încasarea acesteia de la fiecare moștenitor proporțional cu cota-parte ce-i revine.

Acțiunea privind declararea nulității testamentului este o acțiune cu caracter patrimonial, de aceea taxa de stat se va achita în cuantumurile procentuale (3% din valoarea acțiunii sau din suma încasată), prevăzute de art. 3 alin. (1) din Legea taxei de stat 1216/1992.

83. Ce se întâmplă cu averea persoanei decedate dacă nu are moștenitori legali și nu a întocmit un testament sau moștenitorii au refuzat moștenirea?

Statul dispune de capacitate succesorală testamentară, precum și de capacitate succesorală asupra unui patrimoniu succesoral existent (art. 1433 din Codul civil).

Moștenirea este vacantă, adică trece la stat, dacă:

- nu există nici moștenitori testamentari,
- nici moștenitori legali,
- nici unul din succesori nu a acceptat succesiunea,
- toți succesorii sunt lipsiți de dreptul la succesiune.

Terenurile proprietate privată care au trecut în posesia statului în baza dreptului succesoral sunt predate de către Serviciul fiscal de stat cu titlu gratuit autorității administrației publice locale în administrarea căreia se află aceste terenuri.

84. Cum își recapătă dreptul la moștenire persoana după ce bunurile au trecut la stat?

În cazul în care sunt întrunite condițiile prevăzute de art. 1515 din Codul civil și a expirat termenul de 6 luni de la momentul deschiderii succesiunii, apare dreptul statului de a solicita, prin organul financiar teritorial, eliberarea certificatului de succesiune vacantă. Prin eliberarea

certificatului de succesiune vacantă, statul devine proprietar al bunurilor succesoriale, cărora li se va aplica regimul proprietății publice, cu efect retroactiv (care se aplică unor fapte din trecut) din momentul deschiderii succesiunii.

După eliberarea certificatului de vacanță succesorală, notarul nu va mai avea dreptul de a elibera un alt certificat, iar persoanele prejudiciate prin emiterea certificatului vor putea să adreseze instanței de judecată o acțiune în anulare totală sau parțială a certificatului de succesiune vacantă.

În situația în care reclamantul este unicul moștenitor și bunurile urmează a fi transmise în proprietatea statului, litigiul se va soluționa prin atragerea statului în calitate de intervenient principal.

Dacă bunurile au fost transmise prin eliberarea certificatului de succesiune vacantă, acțiunea se va îndrepta împotriva statului în calitate de pârât, reprezentat de organul financiar teritorial. Dacă bunurile au fost transmise de către notar, conform art. 1555 din Codul civil, în paza unui custode, acesta va fi citat în calitate de pârât.

85. Lista actelor normative recomandate:

- [Codul civil al RM, Monitorul Oficial al RM nr. 82-86/661 din 22.06.2002;](#)
- [Codul familiei al RM, Monitorul Oficial al RM nr. 47-48/210 din 26.04.2001;](#)
- [Legea nr. 1453-XV/2002 cu privire la notariat, Monitorul Oficial al RM nr. 154-157/1209 din 21.11.2002;](#)
- [Ordinul Ministrului Justiției nr. 95 din 28.02.2002 privind aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinirea actelor notariale și completarea registrelor notariale;](#)
- [Legea nr. 69 din 14.04.2016 cu privire la organizarea activității notarilor;](#)
- [Legea nr. 100-XV/2001 privind actele de stare civilă, Monitorul Oficial al RM nr. 97-99/765 din 17.08.2001;](#)
- [Legea nr. 1543-XII/1998 cadastrului bunurilor imobile, Monitorul Oficial al RM nr. 44-46/318 din 21.05.1998 ;](#)
- [Legea nr. 1216-XII/1992 taxei de stat, legea a fost republicată în Monitorul Oficial al RM nr. 133-134/654 din 02.12.99](#)
- [Legea nr. 436-XVI/2006 privind administrația publică locală, Monitorul Oficial nr. 32-35 din 09.03.2007](#)
- [Hotărârea Plenului CSJ a RM, Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la examinarea cauzelor despre succesiune, nr. 13 din 03.10.2005, Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr. 5.](#)